

ऊसावरील पायरीलाचे एकात्मिक व्यवस्थापन
डॉ. प्रशांत उंबरकर, डॉ. उषा डोंगरवार, श्री. प्रमोद पर्वते
कृषि विज्ञान केंद्र, साकोली, भंडारा
डॉ. पंजाबराव देशमुख कृषि विद्यापीठ, अकोला

भंडारा जिल्ह्यामध्ये ऊस पिकाचे क्षेत्र दिवसेंदिवस वाढत आहे. ऊस या पिकावर विविध प्रकारच्या किडीचा प्रादुर्भाव आढळून येतो. या किडींपैकी पायरीला म्हणजे पाकोळी ही एक महत्वाची रस शोषण करणारी किड आहे. या किडीचा प्रादुर्भाव झाल्यास उसाचे उत्पादन जवळपास ३० टक्क्यापर्यंत कमी होऊ शकते. सोबतच साखर उताऱ्यात २ ते ३ टक्के घट येण्याची शक्यता असते. त्यामुळे शेतकऱ्यांनी वेळीच किडीचा प्रादुर्भाव ओळखून उपाय योजले करणे गरजेचे आहे.

ओळख आणि जीवनक्रम:

- ✓ या किडीची मादी दिवसाच्या वेळी शक्यतो सावलीमध्ये आणि आडोशाला पानांच्या खालच्या बाजूला शिरेजवळ ४-५ ओळीत पुंजक्यामध्ये पांढरट ते हिरवट पिवळ्या रंगाची अंडी घालते.
- ✓ एका पुंजक्यामध्ये ३० ते ४० अंडी असतात. अंड्यावर मेणचट दोऱ्यासारखे आवरण असते.
- ✓ अंड्यातून पांढरट रंगाची पिल्ले बाहेर पडतात. ज्यांच्या शरीराच्या पृष्ठभागावर शरीरापेक्षा जास्त लांबीचे तंतुमय अवयव असतात. आणि शरिरावर मेणचट आवरण असते.
- ✓ प्रौढ फिकट पिवळसर रंगाची आणि पाचरीच्या आकाराची असतात. प्रौढ पायरीला वाळलेल्या गवताच्या रंगाचा असतो.

प्रादुर्भावाची लक्षणे:

- ✓ ही कीड वर्षभर सक्रिय असते परंतु वाढीसाठी सर्वात जास्त अनुकूल काळ जुलै ते ऑक्टोबर या महिन्यात असतो.
- ✓ किडीची पिल्ले व प्रौढ उसाच्या पानातून रस शोषण करतात. त्यामुळे उसाच्या पानाचा हिरवेपणा कमी होऊन पाने निस्तेज व पिवळी पडतात.
- ✓ ही किड पानावर एक प्रकारचा चिकट व गोड पदार्थ शरीरातून बाहेर सोडते. त्यामुळे पानावर काळ्या बुरशीचा प्रादुर्भाव होतो. काजळी पडल्यासारखा रंग चढून पानांची अन्न तयार करण्याची प्रक्रिया मंदावते आणि उसाची पाने वाळू लागतात. उसातील साखरेचे प्रमाण घटते.
- ✓ वाढीच्या अवस्थेत जास्त प्रादुर्भाव दिसून आल्यास उसाच्या उत्पादनात घट होते. पिकाच्या शेवटच्या अवस्थेत प्रादुर्भाव दिसून आल्यास साखर उताऱ्यात घट होते.

ऊसावरील पायरीलाचे एकात्मिक व्यवस्थापन :

- ✓ उसाची लागवड पट्टा अथवा रुंद सरी पद्धतीने करावी त्यामुळे कीडनाशकांची फवारणी किंवा धुरळणी करणे सोयीचे होते.
- ✓ उसात पाणी साचत असल्यास चर काढून पाण्याचा निचरा करावा आणि पाण्याचा जास्त ताण पडल्यास पाणी द्यावे.
- ✓ नत्रयुक्त खतांचा जास्त वापर करू नये.
- ✓ जुनी वाळलेली पाने वेळोवेळी जमा करून नष्ट करावीत. जेणेकरून पुढे होणारा प्रादुर्भाव कमी करता येईल.
- ✓ पानावर अंडी पुंज आढळून आल्यास अशी पाने अंडी पुंजासह जमा करून नष्ट करावीत.
- ✓ निरीक्षणासाठी व मोठ्या प्रमाणात प्रौढ जमा करून नष्ट करण्यासाठी एक प्रकाश सापळा प्रति पाच एकर क्षेत्र या प्रमाणात पिकाच्या उंचीच्या अर्धा फूट उंचीवर लावून सायंकाळी ६ ते रात्री १० या वेळेत चालू ठेवावा.
- ✓ वनस्पतीजन्य कीटकनाशकामध्ये ५ टक्के निंबोळी अर्काची फवारणी करावी.
- ✓ व्हर्टिसिलियम लेकॅनी किंवा मेटाराझीयम अॅनोसोप्ली या जैविक बुरशीची ४० ग्रॅम प्रति १० लिटर पाण्यात मिसळून फवारणी करावी.
- ✓ इपिरिकॅनिया मेलॅनोल्युका या परोपजीवी मित्र कीटकांचे व इतर मित्र कीटकांचे संवर्धन करावे. जेणेकरून नैसर्गिकरित्या किडींचे व्यवस्थापन होईल. त्याकरिता रासायनिक कीटकनाशकाची फवारणी शक्यतो टाळावी.
- ✓ उपलब्ध झाल्यास इपिरिकॅनिया मेलॅनोल्युका या परोपजीवी मित्र कीटकांचे ५००० जिवंत कोष किंवा ५ लाख अंडी शेतामध्ये सोडावीत.
- ✓ रासायनिक व्यवस्थापनकरिता प्रति पान ३ ते ५ पिल्लं किंवा प्रौढ अथवा १ अंडीपुंज दिसून आल्यास क्लोरपायरीफॉस २० टक्के प्रवाही ३० मिली किंवा मोनोक्रोटो फॉस ३६ टक्के एस.एल. १० मिली प्रति १० लिटर पाणी या प्रमाणात फवारणी करावी. गरजेनुसार पंधरा दिवसांच्या अंतराने दुसरी फवारणी करावी. कीटकनाशकाची फवारणी आलटून-पालटून करावी. फवारणी करतांना सर्व सुरक्षेची काळजी घेऊनच फवारणी करावी.

ऊस पिकावरील प्रौढ पायरीला

ऊस पिकावरील पायरीलाची पिल्ले अवस्था

ऊस पिकावरील पायरीला या किडीच्या व्यवस्थापनासाठी इपिरिकॅनिया
मेलॅनोल्सुका या परोपजीवी मित्र कीटकांचा वापर

ऊस पिकावरील पायरीला या किडीचे जीवनचक्र